

Οι τρεις κρίσιμες συσκέψεις των πολιτικών αρχηγών το '92

Διαφωνίες για τον χειρισμό της υπόθεσης της ονομασίας των Σκοπίων

Του **ΝΙΚΟΛΑΟΥ - ΛΕΑΝΔΡΟΥ ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ***

Συμβουλευτεί ο Charlemagne (τίτλος τακτικής σελίδας σχολιασμού των ευρωπαϊκών πραγμάτων στο έγκυρο διεθνές εβδομαδιαίο περιοδικό The Economist, στο τεύχος 19-25 Μαΐου 2007) σχολιάζοντας τις εξελίξεις στα Βαλκάνια: «Υπάρχουν σκληρές γειτονίες, όπου η Ιστορία μπορεί ακόμα να κάμει τους ανθρώπους να σκοτώνονται. Εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μάθει να ακούει και να κατανοεί διαφορετικές απόψεις του παρελθόντος, μπορεί να εύρει τον εαυτό της να παραπατάει όταν αντιμετωπίζει μελλοντικές συγκρούσεις μέσα και έξω από την Ένωση. Και αυτό θα ήταν ιστορικό λάθος». Το ίδιο, ασφαλώς, ισχύει και για τους Αμερικανούς. Μόνο που αυτά θα έπρεπε να τα είχαν υπ' όψιν τους πριν από το φθινόπωρο του 1991, όταν άρχισε η βαλκανική περιπέτεια. Ίσως οι εξελίξεις να έπαιρναν διαφορετική κατεύθυνση.

Σήμερα βρισκόμαστε σε μια αποφασιστική ίσως στιγμή ενός σχετικού ζητήματος, το οποίο αφορά άμεσα τη χώρα μας. Στην οποία έχει ήδη στοιχίσει αρκετά. Και θα ήταν κρίμα το διεθνές πολιτικό κόστος του να αυξηθεί. Πρόσφατα ο Αμερικανός υφυπουργός Εξωτερικών καταθέτων στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων και αναφερόμενος στο ενδεχόμενο ασκήσεως veto από την Ελλάδα στην ένταξη της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας στο ΝΑΤΟ, είπε ότι η διαφορά περί την ονομασία δεν αποτελεί λόγο να παρεμποδισθεί η ένταξη της σε διεθνείς οργανισμούς. Η υπουργός Εξωτερικών σχολίασε

ότι «ουδείς επιθυμεί να βρεθεί στην ανάγκη να θέσει veto». Χρειάζεται, όμως, επίλυση του προβλήματος της ονομασίας.

Παράλληλα, σε συζήτηση στη Βουλή την Πέμπτη 16 Νοεμβρίου ο πρωθυπουργός τόνισε πως τα Σκόπια οφείλουν «να κάνουν τώρα τα βήματα που τους αναλογούν» για την εξεύρεση οριστικής και αμοιβαίως αποδεκτής λύσεως στο θέμα της ονομασίας. Τη συζήτηση προκάλεσε ερώτηση του προέδρου του ΛΑΟΣ, ο οποίος μεταξύ άλλων μίλησε περί αλλαγής της γραμμής πλεύσεως που είχαν χαράξει οι πολιτικοί αρχηγοί το 1992.

Απόρρητα πρακτικά

Πράγματι, το 1992 έγιναν τρεις συσκέψεις των πολιτικών αρχηγών υπό την προεδρία του Προέδρου της Δημοκρατίας. Και κατόπιν προσκλήσεώς του. Τα πρακτικά των συσκέψεων αυτών παραμένουν ακόμα απόρρητα. Ως εκ τούτου, φαντάζομαι πως παρουσιάζουν ενδιαφέρον μαρτυρίες ανθρώπων, οι οποίοι έχουν κάτι συγκεκριμένο να προσφέρουν σχετικά. Εστω ως υπόμνηση.

Κατά τον χρόνο που έλαβαν χώρα οι τρεις συσκέψεις υπηρετούσα ως υφυπουργός παρά τω πρωθυπουργώ. Συμμετείχα σε συσκέψεις. Ελάβαινα γνώση εγγράφων και τηλεγραφημάτων από και προς τον πρωθυπουργό. Είχα καθημερινή ενημέρωση από τον διπλωματικό σύμβουλο του πρωθυπουργού. Και βεβαίως συνομιλούσα με τον πρωθυπουργό. Μπορώ να θυμηθώ. Κυρίως από συνομιλίες μου με τον πρωθυπουργό.

Η πρώτη σύσκεψη (18 Φεβρουαρίου). Σκοπός της ήταν να επιληφθεί χάρη κοινής εθνικής στρατηγικής επί των επίκαιρων

εθνικών θεμάτων και να συμφωνηθεί από όλη την πολιτική ηγεσία της χώρας τρόπος αντιμετώπισης των κινδύνων, που διαγράφονταν λόγω των ανεξέλεγκτων εξελίξεων στον στενό και ευρύτερο περίγυρο της χώρας.

Εγινε από τον πρωθυπουργό ευρεία έκθεση περί των σχέσεων και των προβλημάτων με την Τουρκία, το Κυπριακό, τα Βαλκάνια. Για την αναγνώριση από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα των Σκοπίων είπε ότι έχουν τεθεί τρεις όροι: όχι εδαφικές διεκδικήσεις εις βάρος της Ελλάδος, να σταματήσει η προπαγάνδα για σλαβομακεδονική μειονότητα και ονομασία, η οποία να μην υπονοεί εδαφική διεκδίκηση. Συμφέρον μας είναι να συζητήσουμε και να επιδιώξουμε συμφωνία. Να συζητήσουμε ακόμα και αν τα Σκόπια δέχονται μόνο δύο ή δυόμισι από τους τρεις όρους. Γιατί είναι βέβαιο πως τελικά θα αναγνωρισθούν από τον υπόλοιπο κόσμο. Είναι αναπότρεπτο.

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ υποστήριξε πως στο όνομα της γειτονικής χώρας δεν πρέπει να υπάρχει με οποιονδήποτε τρόπο η λέξη Μακεδονία. Το όνομα είναι θέμα εθνικής ασφάλειας. Πάντως το θέμα των σχέσεων με την Τουρκία απασχόλησε περισσότερο από τα Σκόπια τους συσκεφθέντες.

Στο εκδοθέν μετά το πέρας της συσκέψεως ανακοινωθέν αναφέρονται μόνο γενικότητες. Διαπιστώνεται σύγκλιση απόψεων επί καιριων εθνικών θεμάτων. Κυρίως στο θέμα των σχέσεων με την Τουρκία. Επί της ανάγκης να γίνεται διάλογος. Ο πρωθυπουργός κρίνει τη συμφωνία επί της ανάγκης διεξαγωγής διαλόγου (άσχετα πώς θα ονομασθεί) ως πολύ θετική εξέλι-

ξη. Δεν γίνεται ιδιαίτερη μνεία του θέματος «Μακεδονία».

Η δεύτερη σύσκεψη (13 Απριλίου). Η σύσκεψη είχε ως αποκλειστικό θέμα ημερήσιας διατάξεως το πρόβλημα Σκοπίων. Απειλεί να δικαστεί, ποτεύει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, τον ελληνικό λαό. Χρειάζονται ομόφωνες αποφάσεις. Κατ' αρχάς ο υπουργός Εξωτερικών ενημέρωσε επί των τελευταίων εξελίξεων. Διατύπωσε πρόταση επτά σημείων αντιδράσεως της Ελλάδος, σε περίπτωση αποτυχίας των διαπραγματεύσεων. Μεταξύ αυτών κλείσιμο των συνόρων και διακοπή των σχέσεων. Το σημείο που αφορούσε ενέργειες του Προέδρου της Δημοκρατίας προκάλεσε οργίλη αντίδρασή του.

Ο πρωθυπουργός τόνισε τη δυσχερή θέση στην οποία έχει περιέλθει η Ελλάδα και το δίλημμα που αντιμετωπίζει. Έχουμε ελάχιστες πιθανότητες να πετύχουμε όλες μας τις επιδιώξεις. Θα δεχόταν ο ίδιος ονομασία Μακεδονία με επιθετικό προσδιορισμό. Εφόσον ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας τονίζει τη σημασία επιτεύξεως ομοφωνίας για να μη δικασθεί ο λαός, δεν έχει αντίρρηση να επιμείνει ως το τέλος στον χειρισμό στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα της ικανοποιήσεως και των τριών όρων. Υπό έναν περιορισμό. Οτι δεν θα υπάρξει δέσμευση για το τι θα γίνει, αν αποτύχει η προσπάθεια. Κυρίως όχι δόλωση περί κλεισίματος των συνόρων. Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ επέμεινε στο θέμα του ονόματος.

Ο πρωθυπουργός διατύπωσε τη γνώμη ότι θα μπορούσε να βγει προς τα έξω πως η κυβέρνηση θα συνεχίσει με αποφασιστικότητα και επιμονή τη διαπραγμάτευση. Ωστόσο, θα πρέπει να σκεφτόμαστε ότι στο τέλος θα αναγκαστούμε να αλλάξουμε θέση στο θέμα του ονόματος.

1992. Οι πολιτικοί αρχηγοί υπό την προεδρία του Προέδρου της Δημοκρατίας Κωνσταντίνου Καραμανλή εξετάζουν την πολιτική που πρέπει να ακολουθηθεί στο θέμα της ονομασίας των Σκοπίων.

Πράγματι, η εκδοθείσα ανακοίνωση έλεγε ότι η Ελλάδα θα αναγνωρίσει ανεξάρτητο κράτος των Σκοπίων μόνο αν τηρηθούν οι τρεις όροι, τους οποίους έθεσε η Ε.Κ. Με την αυτονόητη διακρίνιση ότι στο όνομα δεν θα υπάρχει η λέξη Μακεδονία. Σε αυτή τη βάση η κυβέρνηση θα προχωρήσει στην ολοκλήρωση της προσπάθειάς της, μετά το πέρας της οποίας θα συγκληθεί νέα σύσκεψη για να συζητηθεί η περαιτέρω πορεία.

Η ανακοίνωση έτσι επιβεβαιώνει τον φόβο ότι ήταν απίθανο να γίνει δεκτός ο όρος της ονομασίας και άνοιγε τον δρόμο για συζήτηση τρόπων αντιμετώπισης της νέας καταστάσεως. **Η τρίτη σύσκεψη (14 Ιουνίου).** Το ανακοινωθέν μετά το πέρας της τρίτης συσκέψεως ανέφερε: «... Επιβεβαιώθηκε η επιθυμία των ηγετών των πολιτικών κομμάτων να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή σύμπτωση απόψεων στα εθνικά μας θέματα, μέσα στο πλαίσιο των γνωστών θέσεων των κομμάτων τους. [...] Η γενική γραμματέας του ΚΚΕ δεν προσυπογράφει το κείμενο αυτό λόγω γενικότερων διαφωνιών».

Εύκολα γίνεται νοητό από τη διατύπωση αυτή ότι δεν υπήρξε σύμπτωση απόψεων των αρχηγών των κομμάτων επί του θέματος των Σκοπίων. Και όχι μόνο του ΚΚΕ. Εκφραζόταν μια αιχμή επιθυμίας. Μια ευχή στην

πραγματικότητα να μη διατυπωθεί δημοσίως η διάσταση απόψεων μεταξύ πρωθυπουργού και προέδρου του ΠΑΣΟΚ. Για να αποφευχθεί ο δικασμός του λαού. Η άποψη τονίσθηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Για να έχει (την άρνηση αποδοχής της ονομασίας) όπλο και επικύρωση κατά τη διπλωματική διαχείριση του θέματος ενώπιον της Ε.Κ.

Κατά την προηγηθείσα συζήτηση ο πρωθυπουργός ανέλυσε το θέμα των Σκοπίων ως μέρος του πολύ δύσκολου γιουγκοσλαβικού προβλήματος. Άλλο θέμα που προκαλεί μεγάλες ανησυχίες είναι αυτό του Κοσόβου. Υπάρχει φόβος επεκτάσεως της συγκρούσεως. Παρ' όλο που οι Ευρωπαίοι φαίνονται απρόθυμοι να αναλάβουν στρατιωτικές επιχειρήσεις. Η Ελλάδα υφίσταται επιθέσεις. Δεν κατανοούν τη στάση της. Δεν υπάρχει πιθανότητα να κερδηθεί το θέμα του ονόματος. Θα μπορούσαμε να πετύχουμε επιθετικών προσδιορισμό. Είχε τηλεφωνική συνομιλία με τον Μπους. Οι Αμερικανοί είναι διστακτικοί. Η ατμόσφαιρα στην Ευρώπη δυσάρεστη. Μπορεί να αναβάλουμε την απόφαση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Μεμονωμένες όμως χώρες θα αναγνωρίσουν. Τα Σκόπια, με το συστηματικό τους όνομα. Και ευρωπαϊκές. Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ τόνισε ότι πάντως κατά

τη σύσκεψη διαπιστώνεται διαφωνία για το όνομα. Γιατί ο ίδιος επιμένει. Ο πρωθυπουργός στο τέλος παρακάλεσε, για να ενσχύσει τη διαπραγματευτική του θέση, να ανακοινωθεί ότι οι πολιτικοί αρχηγοί εμμένουν στην αρνητική θέση τους επί της ονομασίας. Όχι η λέξη Μακεδονία.

Μετά τις πληροφορίες αυτές ακολουθεί μία σύντομη προσπάθεια ερμηνείας από έναν ουδέτερο παρατηρητή όσων είναι γνωστά για τις τρεις συσκέψεις υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Εξεκίνησαν ως επιδίωξη να χαραχθεί κοινή εθνική στρατηγική. Με σχετική επιτυχία στο θέμα των σχέσεων με την Τουρκία. Στο θέμα των Σκοπίων κατέληξαν μόνο σε συμφωνία επί κινήσεων τακτικής. Απλώς για να διευκολυνθεί ο χειρισμός του θέματος από την κυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Δυστυχώς, δεν έγινε η τέταρτη σύσκεψη. Την οποίαν εζήτησε ο πρωθυπουργός. Και αρνήθηκε σε συνάντησή του με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας την 27η Νοεμβρίου (1992) ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ. Αν γινόταν, θα είχαν ξεκαθαρίσει πολλά πράγματα. Δεν έγινε. Και παραμένει η θολούρα.

* Ο κ. Νικόλαος - Λεάνδρος Λιναρδάτος υπήρξε υφυπουργός παρά τω πρωθυπουργώ στις κυβερνήσεις Κ. Μητσοτάκη (1991-92).